

Олександр Ахмеров

Національний університет «Одеська юридична академія», Україна

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Oleksandr Akhmerov

National University "Odesa Law Academy", Ukraine

POLITICAL AND LEGAL FRAMEWORKS FOR IMPLEMENTATION OF MUNICIPAL POLICY IN THE REPUBLIC OF POLAND

The article is devoted to the analysis of the system of local self-government and decentralization in the Republic of Poland. The peculiarities of the functioning of municipal government at different levels of local government in Poland are determined. The distribution of authority at the regional level between the government and the municipality is analyzed and it is established that the self-government reform declared in Ukraine, on which the Polish model is based, is an attempt to combine the Polish example and the Ukrainian system of the administrative territorial system. Analysis of the Polish model is relevant given the commonality of the transition process of our states. After all, the characteristic features of the process of transformation of the Polish Republic are: the transition from authoritarianism to consolidated democracy through the formation of electoral democracy; transformation of a one-party system into a multi-party system; the transition from a monopoly of state power to municipal governance.

Keywords: municipal policy, Republic of Poland, local self-government, decentralization, communes, parishes, voivodships, assemblies.

Курс України на євроінтеграцію зумовив значні трансформації у політичній системі держави, зокрема у сфері муніципальної політики, що пов'язане з реформуванням місцевого самоврядування держави. Тому актуалізується потреба вивчення досвіду муніципальної політики у державах ЄС. З огляду на це, варто було б проаналізувати приклад реформування системи місцевого самоврядування у Польщі.

Дослідженню реформування муніципального врядування у Польщі присвячені дослідження П. Свяневича, Є Регульського, М. Камінської, Є Корчака, М. Гришина, С. Байрака, В. Грובה, Л. Белкін та інші.

Метою статті є аналіз польського досвіду децентралізації у системі муніципального управління. Польський досвід трансформації політичної системи є вкрай важливим для аналізу у вітчизняній політичній науці, адже процеси демократизації в цій державі мали стартові позиції подібні українським реаліям. Адже як Польща Україна мала вихідною позицією трансформації радянську модель централізованого управління, в якій органи місцевого самоврядування були позбавлені фінансової самостійності та можливості реального впливу на процес прийняття та реалізації рішень в межах муніципальних організацій. Проте Польській республіці вдалося відносно успішно пройти шлях децентралізації системи адміністративно-територіального управління та побудувати ефективну систему місцевого самоврядування, що вказує на високий рівень ефективності муніципальної політики держави.

Характерними ознаками процесу трансформації Польської республіки є:

- ✓ перехід від авторитаризму до консолідованої демократії через формування електоральної демократії;
- ✓ трансформація однопартійної системи в багатопартійну;
- ✓ перехід від монополії державної влади до муніципального врядування¹.

¹ Байрак, С. (2013). Міське самоврядування Республіки Польща: особливості становлення та засади функціонування. *Studia politologica Ucraino-Polona*, 3, 255-262. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spup_2013_3_30>. (2019, березень, 05).

Реформування місцевого самоврядування у Польщі С. Байрак поділяє на два етапи: перший з 1990 року по 1998 рік; другий з 1999 року по сьогоднішній момент¹.

На першому етапі відбувався процес інституціоналізації системи місцевого самоврядування, тобто формування нормативно-правової основи її функціонування та територіальної структури і її організаційної моделі. Другий етап пов'язується з фактичним утвердженням у Польщі трирівневої моделі місцевого самоврядування, муніципальні органи влади, в якій функціонують на таких рівнях:

1. рівень гміни, компетенція яких обмежена вирішенням місцевих питань врядування;
2. рівень повітів передбачає вирішення питань, що виходять за межі компетенції гмін;
3. рівень воєводств, що представляють центральний уряд в визначеному регіоні та здійснюють контрольні та наглядові функції по відношенню до гмін і повітів.

Таким чином у Польщі створено 308 повітів, об'єднаних шістнадцятьма воєводствами з числом мешканців, в середньому, до двох з половиною мільйонів².

Згідно частини 1, 2 та 3, статі 164 чинної Конституції Польської республіки: «1. Основною одиницею територіального самоврядування є гміна. 2 Інші одиниці регіонального або локального і регіонального самоврядування визначаються законом. 3. Гміна виконує всі завдання територіального самоврядування, що не закріплені за іншими одиницями територіального самоуправління»³.

Таким чином, у Конституції Польщі не вказуються чітко інші можливі одиниці самоврядної організації територій, залишаючи це прерогативою законодавчого органу держави. З іншого погляду система місцевого самоврядування в Польській республіці детермінується законами «Про місцеві органи самоврядування»⁴, та «Про місцеве самоврядування повят»⁵.

Відповідного до першого закону гміна може формувати допоміжні одиниці, зокрема сільські та міські округи. Місто, яке розташоване в межах гміни може бути допоміжною одиницею. Ці допоміжні одиниці створюються радою гміни з урахуванням думки жителів, зазначених суб'єктів. Варто зазначити, що принципи створення, об'єднання, реорганізації допоміжних одиниць визначаються рішеннями органів управління гміни. Райони, які є гмінами зобов'язані сформувати асоціацію гмін, як міжмуніципального органу управління. Сфера функціональних меж гміни забезпечує реалізацію усіх місцевих інтересів громади. До сфери компетенцій гміни, відповідно до Закону «Про місцеві органи самоврядування», входить:

- 1) просторова організація, землекористування та захист навколишнього середовища;
- 2) облаштування доріг, вулиць, мостів, площ і організація дорожнього руху гміни;
- 3) водогосподарські системи і система водопостачання, системи каналізації, накопичення і очищення стічних вод, прибирання сміття та технічне обслуговування санітарних споруд, звалища і утилізація міських відходів, системи електро- і теплостачання;
- 4) обслуговування громадського транспорту;
- 5) забезпечення системи охорони здоров'я;
- 6) суспільний добробут, включаючи благодійні центри та установи соціального забезпечення;
- 7) муніципальне житлове господарство;
- 8) забезпечення функціонування початкової школи, дитячих садків та інші навчальні заклади;
- 9) обслуговування сфери культури, включаючи муніципальні бібліотеки та інші культурні центри;
- 10) розвиток спорту, включаючи місця відпочинку і спортивні споруди;

¹ Байрак, С. (2013). Місцеве самоврядування Республіки Польща: особливості становлення та засади функціонування. *Studia politologica Ucraino-Polona*, 3, 255-262. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spup_2013_3_30>. (2019, березень, 05).

² Байрак, С. (2013). Місцеве самоврядування Республіки Польща: особливості становлення та засади функціонування. *Studia politologica Ucraino-Polona*, 3, 255-262. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spup_2013_3_30>. (2019, березень, 05).

³ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* (z dnia 2 kwietnia 1997 r). WIPO. <http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194982>. (2019, лютий, 22).

⁴ *Закон Республики Польша о местных органах самоуправления* (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/gmina.htm>>. (2019, березень, 09).

⁵ *Закон Республики Польша о местном самоуправлении повят 1998* (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/povyt.htm>>. (2019, березень, 09).

- 11) вирішення питань функціонування відкритих і закритих ринків;
- 12) забезпечення муніципального озеленення території та утримання лісових масивів;
- 13) утримання муніципальних кладовищ;
- 14) забезпечення громадського порядку і пожежної охорони;
- 15) господарсько-технічне обслуговування муніципальних будівель і споруд для загальномісцевих потреб і адміністративних будівель;
- 16) соціальні, медичні та юридичні послуги для вагітних жінок¹.

Представницьким органом гміни є рада гміни, що обирається територіальною громадою терміном на 4 роки. До виключних компетенцій ради належать:

- 1) утвердження законів гміни голосуванням;
- 2) вибори і відкликання виконавчого комітету, прийняття рішень щодо напрямів його роботи та затвердження звітів про його діяльності;
- 3) призначення та відкликання скарбника гміни, за пропозицією президента виконавчого комітету;
- 4) прийняття бюджету гміни і затвердження звітів про виконання бюджету гміни, а також винесення резолюцій щодо вотуму довіри або недовіри виконавчому комітету;
- 5) затвердження планів місцевого землекористування;
- 6) затвердження економічних програм;
- 7) визначення меж повноважень допоміжних підрозділів, положень про передачу їм майна, фінансів для виконання їх функцій;
- 8) винесення резолюцій по податках і зборах в межах, визначених окремими законами;
- 9) винесення резолюцій про майно гмін, що виходять за рамки нормального управління і стосуються;
- 10) встановлення ліміту суми позик, які виконавчий комітет може брати на себе;
- 11) винесення рішень про взяття на себе обов'язків урядової адміністрації;
- 12) винесення рішень про співпрацю з іншими гмінами і виділення відповідного майна для цих цілей;
- 13) винесення рішень про герб гміни, назвах вулиць і громадських установ, зведенні пам'ятників,
- 14) присвоєння почесного громадянства гміни та інше².

Керівним органом виконавчої влади територіальної громади є виконавчий комітет гміни, очолюваний мером. У містах з населенням понад сто тисяч мешканців виконавчий комітет очолює президент міста. Рада гміни обирає як голову виконавчого комітету так і персональний її склад, а також має право розпуску комітету та приймає відставку його голови³.

Фінансування гмін є достатньо децентралізованим, так наприклад статтю доходів місцевого бюджету є: податки, збори та інші надходження, які визначаються в окремих законах, як доходи гміни; надходження від муніципальної власності, загальні субсидії з національного бюджету.

Частиною прибутків бюджету територіальної громади, також можуть бути: категоріальні гранти для виконання делегованих функцій і фінансування виняткових функцій гміни, що зокрема можуть надаватись в межах загальноєвропейської політики згуртованості регіонів; надходження від добровільного оподаткування резидентів; спадок, заповідальні дари і пожертвування та інші надходження в межах національного законодавства.

Згідно з Законом «Про місцеве самоврядування повят», повята є наступним рівнем організаційної трьохступеневої моделі самоуправління у Польщі. Аналогом повят в українській системі місцевого самоврядування є районний рівень організації громад. Зокрема в статі 1 закону зазначено, що резиденти повята становлять регіональні самоврядні співтовариства⁴.

¹ Закон Республіки Польща о местных органах самоуправления (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/gmina.htm>>. (2019, березень, 09).

² Закон Республіки Польща о местных органах самоуправления (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/gmina.htm>>. (2019, березень, 09).

³ Закон Республіки Польща о местных органах самоуправления (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/gmina.htm>>. (2019, березень, 09).

⁴ Закон Республіки Польща о местном самоуправлении повят 1998 (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/povyt.htm>>. (2019, березень, 09).

Повят, як одиниця основного територіального поділу країни, охоплює всю площу певних прикордонних (суміжних) гмін або всю територію міста, що має статус повіту. Там де повіти утворюються, об'єднуються, поділяються або скасовуються, і де встановлюються межі повіту, повинні вживатися зусилля, щоб межі повіт охоплювали територію, якомога одноріднішу з погляду населення, землекористування, соціальних і економічних зав'язків, з метою забезпечення ними державних функцій. До компетенцій повіт належать виконання функцій, які виходять за межі юрисдикції гміни, а саме у сфері: державної освіти; охорони здоров'я і медичну допомогу; благодійність; соціальної допомоги сім'ям, людям з обмеженими можливостями; транспорту і доріг; культури і захисту культурної спадщини; спорту і туризму; геодезії, картографії та кадастру; управління нерухомістю; землекористування та будівельний нагляд; управління водними ресурсами; захисту навколишнього середовища та природних багатств; сільського та лісового господарства та рибництва; громадського порядку і соціального захисту громадян; захисту від повеней і пожежі, запобігання інших надзвичайних небезпек для людського життя і здоров'я, і для навколишнього середовища; боротьби з безробіттям і стимулювання місцевого ринку праці; захисту прав споживачів; господарсько-технічне обслуговування муніципальних будівель і споруд для загальноміських потреб і адміністративних будівель повіту; оборони та співпраці з неурядовими організаціями. Утворення, реорганізація та ліквідація повіту є прерогативою уряду, проте передбачає врахування думки зацікавлених громад¹.

Органи влади повіта представлені радою та виконавчим комітетом даної громади. Рада повіта є керівним і контролюючим органом, члени якого обираються шляхом прямого голосування жителів громад, що складають повіт. Виконавчий комітет повіта – це орган виконавчої влади в межах даного самоврядного утворення, який формується виборною радою повіта. Очільником виконавчого органу повіта є його голова².

Бюджет повіту формується з урахуванням бюджетів гмін, проте має свої статті доходів, що формуються з: певної частки, яку передбачено в окремому Законі, від податкових надходжень до державного бюджету; дотацій державного бюджету певним проектам, що здійснюються повітом; субсидій державного бюджету на певні завдання, що виконуються службами повіту, апаратом інспекції та охороною; доходів від бюджетних організацій і грошових переказів інших організаційних підрозділів; доходів від активів; відсотків, що зумовлені несвоєчасним переказом в повіт часток податкових надходжень, від грантів, субсидій³.

В доходи повіту включені: урівноважуючі гранти державного бюджету; субсидії державного бюджету на визначені законом проекти; субсидії з цільових державних фондів; субсидії державного бюджету на ті завдання, які входять в сферу діяльності урядової адміністрації, але виконуються повітом за угодами, укладеними з установами урядової адміністрації; субсидії з бюджету воєводства на завдання, що входять в сферу діяльності місцевого самоврядування, які виконуються повітом за договорами, укладеними з воєводством; успадкування, легати і пожертвування; відсотки на кошти повіту, що зберігаються на банківських рахунках; відсотки і дивіденди на капітальні акції, внесені на користь повіту; інші доходи, отримані відповідно до окремих положень⁴. У випадку коли повіт виконує функції пов'язані з розвитком громади, але вони не входять до обов'язкових його компетенцій то вони фінансуються державою у формі збільшення доходів повіту.

Слід зазначити, що в польському законодавстві не передбачено органу виконавчої влади на рівні повіт, як наприклад в Україні де на рівні районної організації громад діє префектура району, що представляє уряд. Так відповідно частин першої та третьої статті 171 Конституції Польської республіки, наглядовими органами, щодо дотримання законності на рівні повіт є Голова Ради Міністрів та воєводи, а в сфері фінансів – регіональні рахункові палати. У випадку порушень

¹ Закон Республіки Польща о местном самоуправлении повят 1998 (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/povyt.htm>>. (2019, березень, 09).

² Закон Республіки Польща о местном самоуправлении повят 1998 (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/povyt.htm>>. (2019, березень, 09).

³ Закон Республіки Польща о местном самоуправлении повят 1998 (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/povyt.htm>>. (2019, березень, 09).

⁴ Закон Республіки Польща о местном самоуправлении повят 1998 (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/povyt.htm>>. (2019, березень, 09).

місцевими радами Констконституції Сейм за поданням уряду має право розпустити ради визначеного рівня¹.

Таким чином, Л. Белкін вказує на те, що з одного боку, ці норми є відповіддю критикам Законопроекту № 2217а «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» з приводу введення контролю за місцевим самоврядуванням². Зокрема дослідник вказує: «польська модель передбачає такий контроль в особі Голови Ради Міністрів і воєвод (останнє – певний аналог передбачуваних українських префектів). Однак воєводи (по-нашому, префекти) не спускаються на рівень повят (районів), воєводи контролюють діяльність одиниць територіального самоврядування безпосередньо з центру воєводства»³.

Отож відповідно до польського законодавства повят є самостійною регіональною самоврядною одиницею і не є виключно представником спільних інтересів гмін, адже виконує певні державні функції, реалізуючи які діють від власного імені і несуть відповідальність. Автономія повят забезпечена судовим захистом, що діють відповідно до норм загального права.

Переходячи до аналізу третього рівня системи місцевого самоврядування Польської Республіки, яким є воєводства, слід зазначити, що даний рівень відповідно до вітчизняної моделі самоврядування подібний областям. Зокрема Л. Белкін, зазначає, що «обрані органи рад не отримують статусу органу виконавчої влади, а органами виконавчої влади є воєводи (аналог – сьгоднішні українські обласні державні адміністрації). Ради воєводств розглядаються у якості форми спільного представництва гмін»⁴.

Отож відповідно до частини першої статі 76 Закону Республіки Польща «Про місцеві органи самоврядування», гміни з одного воєводства складають спільне представництво в формі асамблеї місцевого самоврядування. А діяльність асамблеї та керівних її органів визначається правилами внутрішнього розпорядку, що затверджуються асамблеєю⁵.

Відповідно статті 77 закону, до компетенцій асамблеї входить: оцінка діяльності гмін і муніципальних установ на території воєводства; посередництво між гмінами; скликання позачергові сесії гмін; прийняття рішень щодо розпуску виконавчого комітету гміни; оцінка діяльності урядової адміністрації у воєводстві; висловлення думки щодо проекту бюджету воєводи і його виконання; висловлює думки про кандидатів у воєводи; висловлення ставлення з питань, що становлять важливість для воєводства; висування пропозиції про скасування указів і рішень воєводи, які порушують інтереси громади; презентація інтересів гмін в урядовій адміністрації; обрання голови, призначення його заступника та інших членів апеляційного органу місцевого самоврядування, а також відкликання їх; ініціювання співпраці з місцевими органами влади урядової адміністрації⁶.

За чинним законодавством, кандидати до складу асамблеї делегуються радами гмін, шляхом таємного голосування зі свого складу. Асамблея формує зі свого складу президію, яка не є виконавчим органом влади.

Конституція Польщі закріплює широкі повноваження воєвод у сфері нагляду за діяльністю гмін, а нагляд стосовно використання бюджетних ресурсів забезпечується регіональними ревізійними управліннями⁷.

¹ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* (z dnia 2 kwietnia 1997 r). *WIPO*. <http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194982>. (2019, лютий, 22).

² *Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) 2015* (Верховна Рада України). *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812>. (2019, березень, 09).

³ Белкін, Л. (2016). Система місцевого самоврядування у Польщі як модель децентралізації в Україні. *Публічне право*, 4, 76-83. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_4_11>. (2019, березень, 05).

⁴ Белкін, Л. (2016). Система місцевого самоврядування у Польщі як модель децентралізації в Україні. *Публічне право*, 4, 76-83. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_4_11>. (2019, березень, 05).

⁵ *Закон Республіки Польща о местных органах самоуправления* (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/gmina.htm>>. (2019, березень, 09).

⁶ *Закон Республіки Польща о местных органах самоуправления* (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/gmina.htm>>. (2019, березень, 09).

⁷ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* (z dnia 2 kwietnia 1997 r). *WIPO*. <http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194982>. (2019, лютий, 22).

Контролюючі функції воєводств забезпечуються тим, що мер гміни подає протягом 7 днів, після прийняття резолюції усі рішення ради гміни, або міста. Рішення, що до схвалення бюджету та інші передбачені законом резолюції подаються мером гміни, міста в регіональне ревізійне управління. У випадку коли рішення гмін, міст визнаються такими, що суперечать закону контролюючий орган виносить рішення про недійсність всієї або частини резолюції не пізніше 30 днів після дати подання резолюції, згідно статі 90 Закону «Про місцеві органи самоврядування»¹.

Відповідно до частин 1-3 ст. 95 Закону, воєвода має право, за наявності рішення адміністративного суду про незаконність резолюцій гмін, призупинити введення в дію резолюції органу влади гміни і повернути її на доопрацювання радами гмін. Якщо щ ради гмін не врахували вмотивованих зауважень воєвод, що до своїх рішень і прийняли резолюцію без змін, то воєвода їх скасовує. А відповідно статі 96 Закону «Про місцеві органи самоврядування» у разі повторних порушень Конституції або законів радою гміни, Сейм, за пропозицією Голови Ради Міністрів, може своїм рішенням розпустити раду гміни. Розпуск ради рівносильний розпуску всіх органів влади гміни. Голова Ради Міністрів повинен у цьому випадку призначити людину для виконання обов'язків органів влади гміни до обрання нової ради гміни та її органів влади. Якщо повторне порушення Конституції або законів відбуваються виконавчим комітетом гміни, воєвода вимагає, щоб рада гміни вжила необхідних заходів, і якщо ця вимога не виконується, він звертається в асамблею з вимогою розпустити виконавчий комітет гміни. Асамблея приймає резолюцію абсолютною більшістю голосів у присутності не менше половини складу делегатів. До обрання нового виконавчого комітету, його обов'язки та функції мера гміни або міста виконуються особою, призначеною президією асамблеї².

Л. Белкін зазначає, що положення про контроль над гмінами за- стосовуються відповідно до асоціацій і угод гмін. Що стосується муніципальних асоціацій і угод, які виходять за межі воєводства, контрольні органи повинні діяти в межах місцевої юрисдикції і через контрольні органи, чия юрисдикція поширюється на розташування органів влади асоціації або угоди, якщо тільки статутом асоціації або угоди контролюючі повноваження не передаються Голові Ради Міністрів. Тому воєводства, в системі місцевого самоврядування Польщі є єдиним органом виконавчої влади на рівні регіонів³.

Отже, підсумовуючи викладені результати дослідження польського досвіду децентралізації, варто зазначити, що у процесі реформування системи місцевого самоврядування в Україні слід звернути увагу на приклад Польщі. Адже, по при аносованість того, що вітчизняний законотворець здійснює реформи за польською моделлю, в Україні залишаються редументи старої системи.

Тому, варто було б за зразком Польщі, функції виконавчої влади в регіонах покласти на голів обласних адміністрацій та здійснити перерозподіл повноважень між обласними радами та адміністраціями, закріпивши за останніми наглядові функції подібні воєводствам, що забезпечить в умовах децентралізації унітарність держави та не дасть можливості посиленню відцентрових тенденцій. На рівні районів, аналогічно до повят, виконавчу владу слід передати повністю органам районних рад та встановити контроль за їх діяльністю з боку голів обласних державних адміністрацій.

References:

1. Bairak, S. (2013). *Mistseve samovriaduvannia Respubliky Polshcha: osoblyvosti stanovlennia ta zasady funktsionuvannia* [The local government of the Republic of Poland, especially the formation and functioning principles]. *Studia politologica Ucraino-Polona*, issue 3, 255-262. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spup_2013_3_30>. (2019, March, 05). [in Ukrainian].
2. Bielkin, L. (2016). *Systema mistsevoho samovriaduvannia u Polshchi yak model detsentralizatsii v Ukraini* [The system of local self-government in Poland as a model for decentralization in Ukraine]. *Publichne pravo* [Public law], no. 4, 76-83. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_4_11>. (2019, March, 05). [in Ukrainian].

¹ Закон Республики Польша о местных органах самоуправления (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/gmina.htm>>. (2019, березень, 09).

² Закон Республики Польша о местных органах самоуправления (неофициальный перевод). *Институт муниципальных исследований и технологий*. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/gmina.htm>>. (2019, березень, 09).

³ Белкін, Л. (2016). Система місцевого самоврядування у Польщі як модель децентралізації в Україні. *Публічне право*, 4, 76-83. <http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_4_11>. (2019, березень, 05).

3. Hrobova, V.P. (2015). Systema mistsevoho samovriaduvannia v Polshchi: perspektyvy vykorystannia dosvidu v Ukraini [The system of local self-government in Poland: prospects for using experience in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu: Serii: Pravo* [Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University, Series: Law], vol. 1, issue 31, 78-82. <<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/4351>>. (2019, March, 05). [in Ukrainian].
4. *Zakon Respubliki Pol'sha o mestnyh organah samoupravlenija* (neoficial'nyj perevod) [Law of the Republic of Poland on local self-government bodies (unofficial translation)]. *Institut municipal'nyh issledovanij i tehnologij* [Institute of Municipal Research and Technology]. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/gmina.htm>>. (2019, March, 09). [in Russian].
5. *Zakon Respubliki Pol'sha o mestnom samoupravlenii povjat 1998* (neoficial'nyj perevod) [The Law of the Republic of Poland on Local Government (unofficial translation)]. *Institut municipal'nyh issledovanij i tehnologij* [Institute of Municipal Research and Technology]. <<http://municipalkg.narod.ru/interlaw/povyt.htm>>. (2019, March, 09). [in Russian].
6. Kaminski, M. (2000). Dosvid provedennia administratyvnoi reformy v Polshchi i mozhlyvosti yoho zastosuvannia v Ukraini [The experience of conducting administrative reform in Poland and the possibilities of its application in Ukraine]. *Ekonomichni chasopys* [Economic journal], no. 7–8, 17-18. [in Ukrainian].
7. *Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo detsentralizatsii vlady)* [Draft Law on Amendments to the Constitution of Ukraine (Regarding the Decentralization of Power) 2015 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812>. (2019, March, 09). [in Ukrainian].
8. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* (z dnia 2 kwietnia 1997 r.). *WIPO*. <http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=194982>. (2019, February, 22). [in Polish].
9. *Ustawa o samorządzie powiatowym* (z dnia 05 czerwca 1998 r.). *ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych*. <<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20011421592/U/D20011592Lj.pdf>>. (2019, February, 27). [in Polish].
10. *Ustawa o wojewódzie i administracji rządowej w województwie* (z dnia 23 stycznia 2009 r.). *ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych*. <<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20090310206>>. (2019, February, 27). [in Polish].